

Bilimsel Bir Araştırma Nasıl Yapılır?

Yrd. Doç. Dr. Ali Gurbetoğlu

Araştırma Nedir?

Araştırma, bilinmeyen veya tartışmal› olan bir konuya açıkl›k getirmek, yaşanan ya da yaşanması m¼mk¼n olan problemlere g¼venilir ç¼z¼mler ¼retmek i¼in y¼r¼t¼len sistematik veri toplama, değerlendirme ve raporlama s¼recidir.

İyi bir araştırma raporu; amaca uygun, anlaşılır ve etkili olmalıdır. Araştırmada temel amaç, problemin ç¼z¼m¼ konusunda elde edilen sonuçları açık ve anlaşılır bi¼imde raporlaştırarak okuyucuyu aydınlatmaktır. Araştırmanın başarısı, problemin ç¼z¼m¼ndeki başarisına ve elde edilen sonuçların anlaşılır olmasına bağlıdır. Bu bakımdan araştırmanın raporlaştırılması s¼recinde akıcı ve sade bir ¼slup kullanılmalı, s¼sl¼ anlatımlardan uzak durulmalıdır. Kullanılacak dilin basit, açık, anlaşılır olmasına, kullanılacak kavramların, yanlış anlamalara sebebiyet vermemesi i¼in ¼zenle se¼ilmesine dikkat edilmelidir.

Problem Alan› (Araştırma Konusu) Nedir, Nasıl Belirlenir?

Konu alan› ile araştırma problemi i¼ i¼e ancak birbirinden farklı alanlardır. Yapılacak çalışmada konu alan›ndan se¼ilen bir problemin nedenleri araştırılıp ç¼z¼m¼ne ilişkin ¼neriler geliştirilir. Araştırılacak konunun araştırmacıyı cezbedecek bir yanı bulunmalıdır. Yani araştırmacı o konu alan›nda yaşadığı bir problemi tanımlayarak ç¼z¼m¼ne ilişkin arayışa y¼nelmelidir. B¼yle bir arayışa girmeden ¼nce araştırmacının o problemi ç¼zebileceęine inanması yahut se¼eceęi konuyu, ç¼zebileceęine inandığı problemlerden se¼mesi gerekir.

Konu se¼imi araştırmanın başarısındaki en ¼nemli fakt¼rlerden biridir. O nedenle konu (problem) araştırılabilir olmalıdır. İmkanlar ve zaman bakım›ndan araştırılması m¼mk¼n olmayan veya kişinin kendi boyunu aşabilecek bir konuyu araştırmaya girişmesi durumunda başarısızlık ka¼ınılmazdır. B¼yle durumlarda harcanan kaynak, emek ve zaman boşa gitmiş olur.

Konu araştırmacının ilgi duyduğu ve sevdiği bir alandan se¼ilmelidir. İlgili alan›n dışından se¼ilen, kapsaml› ve geniş olan veya ¼ok dar bir konuyu tez olarak hazırlamak olduk¼a zordur. Araştırmalar ¼ok b¼y¼k emek, kaynak ve fedakarlık gerektirdiği i¼in araştırmacı se¼tięi konuya kendini tam olarak vermeden hedeflediği başarıyı yakalayamaz. şayet ilgi duymadığı alandaki bir konuyu se¼erse kısa zamanda bıkkınl›k oluşabilir ve çalışmalarına yoğunlaşmada sıkıntılar ¼eker. Bu da araştırmayı zayıf ya da başarısız kılar.

Konu se¼iminde kapsam da ¼nemlidir. ¼ok kapsaml› bir konu ¼ok zaman kaynak ve emek gerektireceğinden ve konuyu sınırlandırmak zor olacağından neticeye ulaşmak da olduk¼a g¼ç olur. Konunun ¼ok dar olması halinde ise araştırmayı dolduracak kadar malzeme bulamak g¼ç olur.

Se¼ilen konu alan›nda birincil ve ikincil kaynakların bulunabilirliği de son derece ¼nemlidir. Problemi belirlemeden ¼nce kaynak durumu mutlaka incelenmelidir. Bu konuda en doğru yaklaşım, danışman ile ¼ęrencinin konu se¼iminde işbirliği yapılmasıdır. Danışmanın vereceği fikirlerle ¼ęrenci daha kolay ve isabetli bir se¼im yapma imkanı kazanabilir.

Konu se¼iminden sonra yapılacak iş araştırma probleminin belirlenmesidir.

Problemin tespiti, araştırmanın kalbidir. Bu aşama; yapılacak çalışmada se¼ilen problemin nedenleri araştırmak ve ç¼z¼m ¼nerileri geliştirilecektir. O nedenle ilgi ¼ekici ve ç¼z¼m¼ m¼mk¼n olan gerçek bir problem se¼ilmelidir.

Problemi belirlemede; problemin araştırılabilir olması, araştırmacının ilgi alanı, araştırmacının boyutları, ilgili kaynaklara ulaşılabilirlik ölçütleri, araştırmacının zamanı ve maliyet gibi unsurlar göz önünde bulundurulmalıdır. Sonuçları açısından tartışmalı veya araştırmaya değmeyecek kadar sıradan bir konu problem olarak seçilmemeli, sonuçlanabilir ve verilen emeğe değecek bir konu olmasına dikkat edilmelidir. Aynı şekilde çok teknik, özel uzmanlık isteyen konulardan da uzak durulmalı, bu tür problemlerin çözümü ilgili alanın uzmanlarına bırakılmalıdır.

Araştırma Problemi Nasıl Belirlenir?

Problemin belirlenmesi araştırmacının en zor, en sıkıntılı aşamasıdır. Özellikle YL öğrencileri bu konuda oldukça kafa karışıklığı yaşarlar. Günlerce rastgele araştırma ve okumalarla zamanlarını boşa harcar, yılgınlığa düşerek umutlarını kaybederler. Bu durumdan kurtulmak için danışmanlarının kendilerine bir konu belirlemesini beklerler. Bu tür sıkıntılı durumlara düşmemek için bir plan dahilinde bazı çalışmalar yararlı olabilir.

Karşılaşılan bir konu ya da güçlükle ilgili bireyi fiziksel ya da düşünsel yönden rahatsız eden, kararsızlık ya da birden fazla çözüm yolu ihtimali görülen her durum potansiyel bir araştırma problemidir.

Öncelikle araştırmacı, hangi alanda bir araştırma yapacağına, kendi ilgi ve imkanları çerçevesinde karar vermelidir. Daha sonra seçtiği alanla ilgili iki veya üç anahtar kavram belirlemeli ve bu kavramlar üzerinden en az on tane akademik makale bulmalıdır. Bulunan makaleler satır satır, altı çizilerek ve her cümlelerin anlamına nüfuz edilerek okunmalı, akla gelen her türlü benzer veya aykırı fikir ve açıklamalar not alınarak bu makalelerin tamamı incelenmelidir. Böylece araştırma yapılacak konu alanıyla ilgili derli toplu bir fikir sahibi olunmuş, o konuyla ilgili akla üşüşen bilgiler de not alınmış olur. Bu seçilen makaleleri okuma sürecinde not alma konusu son derece önemlidir. Okuma esnasında akla üşüşen her türlü düşünce, çabucak akıldan kaybolma ihtimali yüzünden gecikmeye meydan verilmeden anında not alınmalıdır. Daha sonra araştırmacı, aldığı bu notların kendisi için altın kıymetinde olduğunun farkına varacaktır.

Benzer şekilde anahtar kavramlar üzerinden YÖK Tez Merkezinde tez taraması yapılması da araştırmacının işini oldukça kolaylaştıracaktır. Böyle bir tarama sonunda seçilen tezlerin içindekiler, giriş ve sonuç kısımlarıyla önerileri incelemek oldukça yararlı olabilir.

Araştırma Kaynakları Ne Demektir?

Bir araştırmada kullanılacak verilerin dayandığı kaynaklar, o araştırmacının kaynaklarını oluşturur. Bu kaynaklar genellikle “birincil” ve “ikincil” olmak üzere iki ana kategoride değerlendirilir.

Birincil kaynaklar; problemin çözümü için yapılan inceleme, görüşme, anket, gözlem, deney gibi çeşitli yollarla doğrudan elde edeceği bilgiler için başvurduğu kaynaklardır.

İkincil kaynaklar; genellikle başka amaçlarla toplanmış veri ve bilgilerden, araştırmada ortaya çıkan bazı soruları cevaplamada yararlanmak için başvurulacak kaynaklardır. Bu kaynaklarda problemin çözümüne katkıda bulunacağı düşünülen veriler toplanır, analiz edilerek araştırmada kullanılmak üzere değerlendirilir. Bunların başlıcaları kitaplar, süreli yayınlar, tezler, başvuru eserleri, resmi ve özel belgelerdir.

Birincil kaynaklara yönelmek, ikincil kaynaklara göre zaman ve ekonomi açısından çok daha maliyetlidir. O nedenle araştırmaya hazırlık aşamasında işe ikincil kaynaklardan başlanarak daha önce yapılmış benzer araştırmaların incelenmesi, sonuçlarının değerlendirilmesi ilk başvurulacak yol olmalıdır. Bu tutum, incelenecek problemi doğru tanımlamaya, uygun hipotezler oluşturmaya, evren ve örnekleme uygun olarak belirleyip yapılacak araştırmanın sınırlarını belirgin hale getirmeye daha fazla yardımcı olur.

Araştırma Süreci Nedir?

Problemin hissedilmesi anından itibaren bir araştırmanın tanımlanması, sınırlandırılması, olası çözüm önerilerin belirlenmesi, belirlenen yöntemler ve kullanılacak kaynaklar yardımıyla adım adım ilerleyerek çözüme ulaştırılması ve elde edilen bulguların rapor haline getirilmesinde geçen süredir.

Bu süreçte her ne kadar adım adım ilerlemeden söz edilse de uygulamada genellikle bir basamağı tam olarak bitirip sorunsuz bir şekilde diğerine geçmek çoğu kez mümkün olmaz. Araştırma süreci boyunca karşılan problemler sıklıkla önceki basamaklara geri dönüşü ve buradaki işlemleri bir sonraki basamak için yeniden düzenlemeyi gerekli kılabilir. Söz gelimi literatür tarama araştırmasını tamamlamış bir araştırmacı, bir konudaki bulgu ve tespitlerini desteklemek için yeni verilere ihtiyaç duyabilir ve bu nedenle tekrar literatür tarama işlemine geri döner. Bu tür ihtiyaçlara bağlı olarak araştırma sürecinde ileriye-geriye gidiş gelişler sıklıkla yaşanabilir.

Zaman Planlanması Nedir?

Bilimsel bir araştırmanın en önemli adımlarından birisi de zamanın planlanmasıdır. Her bir araştırmanın bir başlama bir de tamamlanma tarihi belli olmalıdır. Zamanlaması yapılmayan araştırmaların sonuçlandırılması oldukça zordur. Zaman planlaması, araştırmanın bitirileceği tarihin yaklaşık olarak belirlenmesinden ibaret değildir. Bu planlama, araştırmanın her bir aşamasına ayrılacak zamanın ayrıntılı şekilde bir çizelge haline getirilmesi ve bu çizelgeye titizlikle uyulması demektir. Hiç kuşku yok ki çizelgede bazı aksamalar yaşanması kaçınılmazdır. Ancak bu aksamalar kontrol altına tutularak sadece araştırmanın ilgili aşamasını etkilemekten ibaret kalması sağlanabilir. Böylece aksamaların araştırmanın tümünde etkili olmasının önlenmesi mümkündür. Bu yaklaşım araştırmanın hedeflenen zaman içerisinde tamamlanmasını mümkün kılar. Ancak zaman çizelgesini hazırlamada dikkat edilecek hususların başında, zamanlamanın gerçekçi olması gelir. Yani her bir aşamaya gerektiğinden ne az ne de fazla zaman ayrılmamalıdır. Gereği kadar zaman ayırmamak, daha sonra aynı aşamaya defalarca geri dönmeyi zorunlu hale getireceğinden zaman planının aksamasına neden olabileceği gibi, gereğinden fazla zaman ayrılması da araştırmacıyı rehavete sürükleyerek zamanın israfına sebebiyet verebilir.

Araştırmanın Bölümleri Nelerden Oluşur?

Her bir problemin araştırılmasında ele alınacak ana ve tali konular doğal olarak birbirinden oldukça farklıdır. Araştırmanın amacı veya hipotezi belirlendikten sonra belirlenen amaca veya hipoteze ulaşmada ele alınması gereken hususların belirlenmesine çalışılır. Bu aşamada araştırmacının konu hakkında önceden yapmış olduğu okuma ve incelemeler önemli yer tutar. Araştırmacı, benzer araştırmalarda nasıl bir kurgu yapıldığına bakarak oradan kendi çalışmasını kurgulamada yöntem geliştirebilir. Aynı şekilde ele alınacak potansiyel hususların bir listesi yapılarak bunlar konunun ruhuna uygun olarak bir sıralamaya tabi tutulabilir. Ancak iyi bir içerik kurgulaması için problem alanında geniş çaplı okumalar ve veri taramaları yapmanın gerekli olduğu unutulmamalıdır. Bununla birlikte araştırmanın kurgusunun ilerleyen aşamalarda sürekli değişebileceği de gözden uzak tutulmamalıdır. Zira araştırma sürecinde karşılaşılabilecek yeni bilgi ve belgeler, oluşacak yeni kanaatler bu kurgunun değişmesini zorunlu kılabilir. Bu durum doğaldır ve araştırma sonuçlanıncaya kadar söz konusu olabilir.

Araştırmanın kurgusu için oluşturulacak taslağın oldukça ayrıntılı hazırlanması araştırmacının işini kolaylaştırır. Araştırmacı yapacak olduğu literatür taraması veya veri toplama çalışmalarında, oluşturduğu bu taslağa göre hareket ederek zamandan kazanabileceği gibi gereksiz literatür taramaları ve işe yaramaz veri toplama çalışmalarına düşmeyecektir. Bu da önemli ölçüde zaman ve kaynak tasarrufu demektir.

Araştırmanın Sistematiği Nasıl Olmalıdır?

Bir araştırma, raporlama süreci de dikkate alındığında Ön Bölüm, Ana Bölüm ve Son Bölüm olmak üzere üç bölümden oluşur. Araştırma raporu aşağıdaki taslakta belirtilen başlıkları içermelidir.

A-Ön Bölüm:

- a. Başlık Sayfası
- b. Özet ve Öz
- c. Önsöz, İçindekiler
- d. Tablolar, Şekiller, Tanımlar ve Kısaltmalar

B-Ana Bölüm

BİRİNCİ BÖLÜM

1. GİRİŞ

- 1.1. Problem
- 1.2. Amaç
- 1.3. Önem
- 1.4. Varsayımlar (Varsa)
- 1.5. Sınırlılıklar
- 1.6. İlgili Araştırmalar

İKİNCİ BÖLÜM

2. KAVRAMSAL ANALİZ

- 2.1.
- 2.2.
-

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YÖNTEM

- 3.1. Araştırma Modeli
- 3.2. Evren ve Örneklem (Çalışma Grubu)
- 3.3. Verilerin Toplanması
- 3.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR

- 4.1.
- 4.2.
-

BEŞİNCİ BÖLÜM

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

- 5.1. Sonuç
- 5.2. Değerlendirme
- 5.3. Öneriler

C-Son Bölüm

- EKLER (Varsa)
- KAYNAKÇA

A- Ön Bölüm

Bu bölümde, Başlık Sayfası, Özet, Önsöz, İçindekiler, Tablo ve Şekiller, Tanımlar ve Kısaltmalar gibi kısımlar bulunur.

Başlık Sayfası:

Araştırma raporunun ilk sayfasıdır. Araştırmanın konusu, başlığı, araştırmayı yapanlar, araştırmanın yapıldığı yer ve tarih gibi bilgilerin kapak sayfasında yer alması gereklidir.

Özet ve Öz:

Araştırma hakkında, genel bir kanının en kısa sürede oluşturulabilmesi amacıyla oluşturulmuş bir bölümdür. Araştırmanın hangi konuda yapıldığı, hangi yöntemin izlendiği ve hangi sonuçlara ulaşıldığı özet bölümünde belirtilir. Araştırmaların uluslararası alana açılması nedeniyle, her araştırmaya bir de yabancı dilde özet konulmalıdır. Öz ise “kısa özet” olarak da bilinir. Öz; özetten farklı olarak, çok daha kısa olup tek bir paragraf halinde olur ve anahtar kelimeler içerir. Öz konan araştırmalara yabancı dilde de öz eklenmelidir.

Önsöz

Önsöz araştırmacının duygularıyla birlikte kısa, yorum içermeyen, doğru, rahat okunabilir, anlaşılır bir özet niteliğinde olmalıdır. Burada, çalışmanın amacı, önemi, kısaca kapsamı, gerekiyorsa araştırmanın yürütülmesinde karşılaşılan güçlükler konusuna kısaca yer verilir. Burada ayrıca araştırmanın yürütülmesinde maddi, manevi katkısı olan kişi veya kuruluşlara teşekkür gibi açıklamalar da yer alır.

'ÖNSÖZ' ibaresi, büyük harflerle ve sayfanın her iki tarafında bırakılan boşlukların içinde kalan kısmın üst ortasına gelecek şekilde yazılmalı ve önsöz metni iki sayfayı geçmemelidir.

İçindekiler:

Araştırmanın başlıklarının ve alt başlıkların bulunduğu bir tür fihristtir. Okuyucu; hem araştırmanın içerisinde hangi başlıkların olduğunu hem de kaçınıcı sayfada bulunduğunu burada görebilir. İçindekiler kısmında, Öz (Abstract)'den başlayarak, tezin tüm kısımları, Ek'ler ve eğer varsa, tezi hazırlayanın özgeçmişi de dahil olmak üzere, başlıklar halinde belirtilir.

Tablo ve Şekiller:

Eğer bir araştırmada 10'dan fazla sayıda çizelge var ise; çizelgeler dizini hazırlanmalıdır. Araştırma raporunda tablo, şekil, resim ve benzeri açıklayıcı veya belgeleyici bilgiler kullanılmışsa, bunlara ait listeler, 'Tablolar', 'Şekiller' vb. gibi başlıklarla ve raporda yer aldıkları sayfaların numarasıyla birlikte belirtilir.

Tanımlar:

Araştırmada geçen anahtar kelimelerin açıklığa kavuşturulmasını amaçlar. Örneğin iş verimliliği ile ilgili bir araştırmada araştırmacı bu kavramı hangi kapsamda (ölçütler: parasal, fiziksel, vb kullandığını açıklar. Bu tanımlar kavramsal (sözlük tanımı gibi) ya da işlevsel (belirli bir ölçüme göre) düzeyde yapılabilir. Ayrıca yabancı ve teknik sözcüklerle, onların çeviri ya da tanımları burada verilir. Araştırmada kullanılan ve herkesçe bilinen anlamının dışında bir anlamda kullanılan kavramların da araştırmada kullanıldıkları anlamıyla tanımlanmaları gerekir. Bu tür sözcükler alfabetik olarak sıralanır.

Kısaltmalar:

Zaman ve yerden kazanmak için kullanılır. Araştırmacının çok sık kullandığı kavramları kısaltmasından veya ülkenin kendi ulusal sınırları içerisinde günlük hayatta kabul edip uyguladığı kendiliğinden oluşan sözcüklerdir. Eğer raporda kısaltmalar kullanılmışsa, bunlar alfabetik sırayla alt alta dizilir. Her kısaltmanın karşısında, kısaltmanın açık hali belirtilir

B. Ana Bölüm

1.1. Problem Nasıl Tanımlanır?

Problemin belirlenmesi aşamasından sonra sıra problemin tanımlanmasına gelir. İyi tanımlanmamış bir problemin tam olarak çözülemeyeceği unutulmamalıdır. O nedenle problem bütün boyutlarıyla açık ve net bir şekilde ortaya konulmalıdır.

Bu kısımda araştırılmak istenen problem; problem alanının bütünlüğü içinde ele alınır. Araştırma probleminin içinde yer aldığı genel problem alanı tanımlanır. Bu alan içinde yer alan benzer diğer problemler, araştırma problemi ile ilişkilendirilir. Problem alanı ayrıntılı olarak açıklanır. Problemi etkilediği düşünülen önemli etkenler (değişkenler) tanımlanır, aralarındaki ilişkiler belirtilir.

Problem alanına ilişkin açıklama, tanımlama ve tartışmalarda genelden özele doğru bir seyir takip etmek gerekir. Yani problem bulunduğu bağlamdan koparılmadan, kendi bağlamı içerisinde genel hatlarıyla tartışılıp konu esas probleme odaklanmalıdır. O nedenle problem alanını geniş bir tablo halinde ifade ederek o tablo üzerinden probleme işaret etmek uygun olur. Böylece probleme ilişkin tartışmalar genelden özele doğru bir seyir takip ederek problem cümlesiyle sonlandırılmalıdır. Bu hem araştırmanın amacını, önemini ve kullanılacak yöntem ve kaynakları tespit konusunda araştırmacının işini kolaylaştırır hem de okuyucunun problemi daha iyi kavramasına yardım eder. Böylece genel bütünlük içinde o problemin konumu, okuyucu tarafından daha kolay kavranmış olur.

1.2. Araştırmanın Amacı Ne Demektir?

Araştırmanın amacı, problemin açıklanması sürecinde kendini belli etse de bunun ayrı bir başlık altında ifade edilmesi gerekir. Amaç konunun “niçin” araştırıldığını açıklar. Bir başka ifadeyle araştırma sonunda elde edilecek sonuçlarla “hangi hedef veya hedeflere ulaşılabileceği” belirtilir. Bu başlık altında “ne yapılacağı” değil “niçin yapılacağı” ortaya konulmalıdır.

Amaçlar, araştırılacak konuya bağlı olarak ya “amaç” veya “hipotez” şeklinde ifade edilir. “Amaç” olarak ifade edilmesi durumunda düz cümle veya soru cümlesi şeklinde ifade edilebilir. Ana amaç bir takım alt amaçlara ayrılarak araştırmanın amaçları daha ayrıntılı olarak da ifade edilebilir. Ancak araştırmanın sonucunda (bulgular ve sonuç) burada ifade edilen tüm amaçlar ve alt amaçlara uygun cevaplara yer verilmesine dikkat edilmelidir.

Araştırmanın birden fazla amacı olabilir. Örneğin, kuramsal bir sorunun çözümlenmesi hedeflenirken aynı zamanda uygulamaya yönelik bir sorunun çözümüne katkıda bulunulması da amaçlanabilir. Bu gibi durumlarda çalışmanın içerdiği her boyutun amacı tek tek belirtilmelidir.

Hipotezler, araştırma amaçlarının bir tür yazım şeklidir. Daha çok nicel araştırmalarda kullanılır. Araştırmada elde edilmesi umulan sonuçlara ilişkin öngörülere hipotez denilir. Araştırılan problemin çözümünde ulaşılabilecek sonuçların önceden tahmin edilmesidir. Hipotez, araştırma probleminin çözümünde araştırmacının beklentilerini ifade eder. Araştırmanın sonuçları konusunda doğru olduğuna inanılan bir kanaat veya beklenti geliştirilmişse bu durumda amaçlar hipotez şeklinde ifade edilebilir.

Hipotezler bir bakıma araştırmaların yönünü gösteren pusula gibidir. Araştırma sonucunda ulaşılabilecek cevaplar için veri toplamada araştırmacıya kılavuzluk ederler. O nedenle araştırmada hipotez kullanılacaksa, veri toplamaya başlamadan önce bu hipotezler belirlenmelidir.

Örneğin; “cezaya başvurmak eğitimde verimi düşürür” ifadesi bir hipotezdir. Bunun gerçek olup olmadığı yapılacak araştırmalarla belirlenir. Araştırmalar sonucunda bu hipotez doğrulanır veya yanlış olduğu ortaya çıkar. Araştırma sonuçları hipotezi destekliyorsa bu hipotezin doğru kurulduğu anlamına gelir. Ancak yapılan araştırmaların sonuçları, hipotezin tersini gösteriyorsa, elde edilen sonuçlar doğrultusunda hipotez değiştirilip düzeltilir. Zira her halükarda hipotez ile sonuçların örtüşmesi gerekir. Hipotezin yanlış çıkması da aslında bir bulgudur. Netice itibarıyla, ilgili problemin çözümünde işe yaramayacak öngörülerden birisi belirlenmiş olur.

1.3. Araştırmanın Önemi Ne Demektir?

Araştırmanın önemi, seçilen konunun (problem) seçiliş nedenlerinin gerekçelendirilerek açıklanması demektir. Bu bölümde, araştırmaya ilişkin toplanacak verilerin nasıl kullanılabileceği ve ne tür yararlar sağlayabileceği kısaca açıklanır. Bu anlamda araştırmanın okuyucuya nasıl bir fikir vereceği, mevcut durumu anlamaya hangi açılardan yardım edeceği, farklı bakış açıları oluşturmada ne gibi yararları olacağı açık ve anlaşılır ifadelerle belirtilmelidir. Burada ayrıca araştırmanın ilgili bilim alanına ne tür katkılar sunmasının beklendiği de açıklanmalıdır. Ayrıca çalışmanın kuramsal açıdan veya uygulamaya dönük olarak ne gibi yararlarının umulduğu ifade edilmelidir. Bu kısımda araştırmanın konusu ve amacı ile doğrudan ilgili önemli çalışmalara kısaca değinilerek, bunların, problem olarak seçilen konuyu hangi yönlerden ve ne kapsamda ele aldığı belirtilir. Ancak bunun “İlgili Araştırmalar” başlığı altında bir tür literatür özeti şeklinde verilmesi daha uygun olur. Böyle bir başlık altında araştırma problemiyle ilgili başkaları tarafından daha önceden yapılmış doğrudan veya dolaylı olarak alakalı lisansüstü düzeydeki çalışmalar esas alınarak, temeli oluşturan kavramlar hakkında bilgi verilir. Bu çalışmalar kronolojik bir sıra içerisinde özetlenerek ve kaynak gösterilerek verilir

1.4 Araştırmada Varsayımlar Ne Demektir?

Varsayım; doğru olduğu düşünülen veya geçici olarak doğru sayılan düşüncelerdir. Varsayımlar doğruluğu tartışmalı olmakla birlikte, araştırmacının doğru olarak kabul ettiği ilke, kuram ve uygulamalardır. Bu kavram; hipotez, faraziye, model, teori, zan gibi kavramlarla yakın anlamlı olduğundan sıklıkla bunlarla karıştırılır.

Varsayımın örnek; pi sayısı verilebilir. Bu sayının 3. 1415926535... şeklinde sonu olmadığı bilinmektedir. Genellikle 3.14 kabul edilir. Ancak bu kabul 3.14’ün mutlak doğruluğu anlamına gelmez. Ortaöğretimde öğretmenler genellikle Pi sayısı ile alakalı problem sorduklarında “çocuklar pi sayısını 3 olarak kabul ediniz” diyerek bu varsayımın göre sonuçları beklerler. Dolayısıyla varsayım, o konudaki kabulün sonuçlarda meydana getireceği farklılığı okuyucuya önceden haber vermektir. Bu bakımdan varsayımlarda doğruluk araştırılmaz, sonuçlar bu varsayımlar ışığında geçerli kabul edilir.

Bir araştırmada kullanılan varsayımların geçerliliği o araştırmanın geçerliliğini de aynı oranda etkiler. Rastgele seçilmiş, araştırmanın ruhuna zarar verecek düzeyde dayanaktan yoksun varsayımlar üzerine bina edilmiş bir çalışmada sağlıklı sonuçlar elde edilemez.

1.5. Araştırmada Sınırlılıklar Ne Demektir?

Sınırlılıklar, araştırmacının amaçlara uygun olarak yapmak istediği ancak bazı imkansızlıklar sebebiyle tümüyle yapamadığı çalışma ve uygulamalardır. Araştırmacının yapılması gerektiğini düşündüğü ancak çeşitli nedenlerle vazgeçmek zorunda olduğu her şey araştırmanın sınırlılığıdır. Bu sınırlılıklar araştırmacının kontrolü dışındaki etkenlerden ya da fayda-maliyet açısından pratik olmayan koşullardan kaynaklanabilir. Araştırmanın bulguları verilen sınırlılıklar içinde geçerlidir. Sınırlılıklar yöntem, zamana, örnekleme, sürece ilişkin olabilir.

1.6. İlgili Araştırmalar Nedir?

Bu kısımda, daha önce araştırma konusuyla ilgili, doğrudan ve dolaylı olarak yapılmış yerli ve yabancı çalışmalar esas alınarak, temeli oluşturan kavramlar hakkında bilgi verilir. Yine araştırma konusu ile ilgili yapılmış çalışmalar (Tercihen Yüksek Lisans ve Doktora çalışmaları) kronolojik bir sıra içerisinde özetlenerek verilir. İncelenen bu araştırmaların içeriği hakkında kısa bilgi verilirken, aynı zamanda araştırma konusuyla olan ilişkisine de işaret edilir. Konuyla ilişkili çok sayıda araştırma bulunabileceğinden güncel araştırmalara öncelik verilmelidir.

İlgili araştırmaların incelenmesi iki amaçla yapılır. İlki, yapılacak araştırmanın konu alanı içindeki yerini ve önemini göstermektir. İkincisi ise yapılan araştırmanın sonuçlarını, alanda yapılan benzer araştırmaların sonuçlarıyla kıyaslamaktır. Bu bakımdan “ilgili araştırmalar” kısmında incelenen araştırmaların sonuçlarıyla, yapılan araştırmanın sonuçları arasında kıyaslama ve değerlendirme yapmak gerekir.

2. Kuramsal Çerçeve Ne Demektir?

Bu kısımda araştırmanın problemi ile ilgili kuramsal temel belirlenmeli ve bu temele dayalı olarak konunun hangi çerçevede ele alınacağı tartışılmalıdır. Bu amaçla öncelikli olarak araştırmada kullanılan temel “Kavram ve Terimler” hakkında bilgiler verilmeli, bunların araştırmadaki yeri kuramsal boyutuyla açıklanmalı, tartışmalı analizleri yapılmalıdır. Böylece araştırmada benimsenen bilimsel yaklaşım kuramsal açıdan gerekçelendirilmelidir.

3. Araştırma Yöntemi Nedir?

Bir araştırmanın yapılabilmesi için toplanan her türlü malzeme materyal olarak adlandırılır. Söz konusu malzemeyi elde etmek ve elde edilmiş malzemeyi değerlendirmek amacıyla takip edilen yol ve usullere yöntem adı verilir. Çalışmanın hangi malzemeden oluştuğunun belirtilmesi, bu malzemelerin nasıl ve hangi usullerle değerlendirildiğinin açıkça ifade edilmesi gerekir

Araştırmanın başarılı bir şekilde sonuçlandırılması için başvurulacak kaynak, araç-gereçlere nasıl ulaşılabileceğinin ve bunların ne şekilde kullanılıp değerlendirileceğinin açık ve anlaşılır şekilde ortaya konulmasıdır. Bu noktada birincil kaynaklara ulaşım konusu çok önemlidir. Araştırmanın ana omurgasını teşkil eden verilerin nereden, nasıl, hangi araç ve yöntemlerle toparlanacağı o kadar açık ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmelidir ki, bir başka araştırmacı buradaki bilgiler ışığında tereddüde düşmeden aynı araştırmayı tekrar edebilmelidir. Bu amaçla araştırma sürecinde neyin, niçin, ne kadar, nasıl yapıldığı, okuyucuda hiçbir tereddüt bırakmayacak şekilde açıklanmalıdır. Böylece okuyucunun, elde edilen sonuçların problemin çözümünde ne düzeyde etkin olabileceğine ikna edilmesine ve bilimsel açıdan tekrar edilebilirliğine imkan sağlanmış olur.

Araştırmanın yöntemi ifade edilirken kullanılan teknik terimler mutlaka bilimsel araştırma disiplini içinde referanslara dayandırılmalıdır.

Not: Bir araştırma raporunda yöntemin yeterli olup olmadığını anlamak için, yöntem bölümünün bir başkası tarafından okunmasının sağlanması ve aynı süreçleri bu metin üzerinden takip edebileceğinin becerilerinin gözlenmesi iyi bir yol olabilir.

3.1. Araştırmanın Modeli

Bir araştırmada, araştırılan konunun özelliğine göre muhtelif yöntem ve teknikler kullanılabilir. Araştırmada, verileri toplama aşamasından başlayarak, değerlendirme ve raporlaştırma sürecine kadar takip edilen strateji, yöntem ve tekniklerin neler olduğunun açıklanması gerekir.

Var olan bir olguyu ortaya koymayı amaçlayan araştırmalar için “Tarama Modeli”, araştırıp denemeler yoluyla yeni bir bilgiyi ortaya çıkarmayı amaçlayan araştırmalar için “Deneme Modeli” olmak üzere genel hatlarıyla iki tür araştırma modelinden söz edilebilir. Yapılacak araştırma bunlardan hangisine uyuyorsa, model ona göre belirlenmelidir.

3.2. Evren ve Örneklem

Evren, araştırma sonuçlarının genellenebileceği en geniş kitleyi ifade eder. Burada araştırma sonuçlarının geçerli olacağı veya genelleneceği kitlenin açık ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmesi gerekir. Bir başka ifadeyle, araştırma sonuçlarının genellenmek istendiği elemanların bütünü “**Evren**” olarak adlandırılır. “**Örneklem**” ise; evrenden örnek alma işidir. Örneklem; belli bir evrenden belli kurallara göre seçilmiş ve seçildiği evreni temsil yeterliği olduğu kabul edilen küçük kümedir. Örneklemde amaç; evren hakkında bilgiye ekonomik yoldan (para, zaman, emek açısından) ulaşmaktır.

Pek çok durumda evrenin tamamına ulaşmak mümkün olmayabilir. Böyle durumlarda evrenin tamamını temsil edecek kabiliyette olmak üzere evrenden örneklem seçilmesi yoluna gidilir. Ancak örneklemin belirlenmesinin çok teknik bir konu olduğu hatırdan uzak tutulmamalıdır. Kullanılacak örneklemin tekniği, büyüklüğu, hata payının tespiti önemlidir. Evreni temsil kabiliyeti olmak şartıyla bu seçim işi bilinçli veya rastgele yapılabilir. Ancak bu seçim işleminin nasıl yapıldığı da açıklanmalıdır. Bu noktada önemli olan husus seçilen örneklemin evrenin tamamını nasıl temsil edeceğinin açık ve anlaşılır bir şekilde ifade edilmesidir. Bu noktada da “tekrar edilebilirlik” ölçütü unutulmamalıdır.

Bazı durumlarda örneklem olarak evrenin tamamın incelenmesi gerekebilir. Böyle durumlarda araştırmanın evreni açık ve anlaşılır şekilde ifade edilerek araştırma için evrenden örneklem seçilmeyip evrenin tamamının inceleme konusu yapıldığı belirtilmelidir.

Evren ve örneklem sistematığı daha çok nicel çalışmalarda başvuru olan bir sistematiktir. Çünkü nicel ve nitel araştırmalar örneklem seçimi yönüyle farklılık gösterir. Nicel araştırmanın desenine göre kendi içinde oldukça farklı örnekleme sistematığı vardır. Bununla birlikte nitel çalışmalarda bir evren belirlemek güçtür. Aynı zorluk örneklemin tanımlanması için de söz konusudur. O nedenle nitel çalışmalarda daha çok “alışma Grubu” ifadesi altında araştırmanın yapılacağı alanın sınırları çizilmeye çalışılır.

3.3. Verilerin Toplanması

Araştırmalarda kullanılan verilerin, toplama araç ve şekilleri, araştırmanın niteliklerine göre değişiklik gösterir. En sık başvuru olan veri toplama araçları; gözlem, görüşme, yazışma, anket, belge tarama, deney vb dir. Araştırmada kullanılan verilerin, hangi kaynaklardan ne tür tekniklerle ne zaman ve nasıl toplandığı açıklanmalıdır. Varsa veri toplama araçları ve özelliklerine de bu bölümde yer verilmelidir. Benzer bir araştırma yapacaklar için bilgilendirici olması kabilinden verileri toplamada karşılaşılan özel güçlükler varsa bunlardan ve bu güçlüklerin nasıl aşıldığından da bu bölümde söz edilmelidir.

3.4. Verilerin Çözümlemesi ve Yorumlanması

Bu başlık altında toparlanan verilerin nasıl analiz edildiği, veri analizinde ne tür teknik ve araçların kullanıldığı, kullanılan araçların hangi amaca yönelik olarak tercih edildiği, istatistik özömlerler yapılmışsa bunlara ilişkin teknik bilgilerin neler olduğu belirtilmelidir.

4. Bulgular Ne Demektir?

Araştırıcının konuya olan hakimiyetini göstermesi bakımından bu bölüm önemlidir. Bulgular Araştırmada bir tek başlık altında toplanabileceği gibi, birkaç başlık ile de verilebilir. Araştırıcı elde ettiği bulguları bu bölümde objektif olarak yansıtıp yorumlamalıdır. Yorumlamada son derece açık ve net olmalıdır. Elde edilen

bulgular tablolar ve tanımlar halinde sunulur ve yorumlanır. Bulgular, araştırma probleminin çözümüne ışık tutacak veri analizinden ortaya çıkan sonuçlardır. Yorumlama ise, analiz edilmiş verilere araştırma amaçları doğrultusunda anlam verme işlemidir.

5. Sonuç ve Öneriler Nedir?

Bu bölümde araştırmacı, o ana kadar yaptıklarını bir bütün halinde özetler. Yani araştırma problemini amacını, sınırlılıklarını, yöntemi ve elde edilen bulguları özetler. Araştırma soruları çerçevesinde ortaya çıkan sonuçları ilgili literatürle ilişkilendirerek tartışır. Bulgu için en azından bir adet sonuç oluşturmak gerekir. Sonuçlar hiçbir zaman zorlama olmamalı fakat bulgulara dayalı olmalıdır. Araştırmacı bu bölümde ulaştığı yargıya da dayalı olarak, öneriler geliştirmelidir.

Uygulamaya ilişkin öneriler: Pratik düzeyde araştırma probleminin çözümüne yönelik alınabilecek önlemleri, yapılması gereken değişiklikleri içerir.

Daha sonra yapılacak araştırmalara ilişkin öneriler: Elde edilen yeni bilgiler ışığında problemin çözümüne katkıda bulunabilecek yeni araştırma alanlarını belirlemeye yöneliktir.

C-Son Bölüm

Ekler (Varsa):

Metin içerisinde bütünlüğü ve akışı bozacağı için, tabloların, şekil, resim, harita vb. belgelerin, raporun en sonunda, bir sıra ile verilmeleri gerekir. Ekler, sayıca fazla olursa, rakamlar veya Romen rakamları ile numaralandırılırlar. Her numaranın karşısına, Ek'in ne olduğunu belirten kısa bir başlığın konulması uygun olur.

Kaynaklar -Kaynakça¹ (Bibliyografya):

Araştırmada yararlanılan fikir, düşünce, teknik bilgi ile araştırma sahiplerinin haklarını teslim etmek, o konuda yapılmış çalışmaları derli toplu bir araya getirmek, böylece bu konuda çalışacak olanların, ilgili konuda yapılmış çalışmalardan haberdar olmalarını sağlamak amacıyla yararlanılan tüm kaynaklar belirtilir.

Kaynaklar, yazar soyadına göre alfabetik bir düzen ve belirli sistem (APA) içerisinde verilir. Kaynaklarda, atıf yapılan kaynaklarla ilgili olarak dipnotlarda verilen tam bibliyografik bilgiler, kaynakçada da açık ve tam olarak aynen yer almalıdır.

Kaynaklarda, yazarların soyadı en başa alınır, soyadı ile ad arasına virgül konur, addan sonra da parantez içinde eserin yayın tarihi verilir. Parantez dışında nokta konulduktan sonra eserin adı, baskı sayısı ve baskı yeri ile yayınevi belirtilir.

Kaynaklarda yer alan kitaplar için, sayfa numarası belirtilmez, ancak, makalelerde, makalenin hangi sayfalar arasında yer aldığı belirtilir.

Kaynaklar Listesinin Düzenlenmesi

¹ Araştırmada "Kaynaklar" kısmı için; yararlanılan kaynak sayısı on adetten fazla ise "Kaynaklar", bu sayının altında ise "Kaynakça" ifadesi kullanılır.

Kaynaklar listesi, yazar(lar)ın soyadı esas alınarak alfabetik bir sıralamaya tabi tutulur, baş tarafına sıra sayıları konulmaz.

- **Süresiz yayınlar (Kitap, broşür vs):**

- Yazar Soyadı, Adı (Baskı Yılı). Çalışmanın adı. Baskı Sayısı, Yer: Yayınevi.
- Akyüz, Yahya (2011). Türk Eğitim Tarihi. 20. Baskı. Ankara: PegemA Yayınları.

- **Kitap bölümü:**

- Yazar Soyadı, Adı (Baskı Yılı). Bölüm Adı. Editör, Adı Soyadı(Ed.), Kitabın adı (Bölümün bulunduğu sayfalar ss.). Yer: Yayınevi.
- Gurbetoğlu, Ali (2011). Tozlu'nun Eğitim Anlayışında Değerler Eğitiminin Yeri, (Ed.) V. Taşdelen, A.Yayla, A.Karaca, Eğitimden Felsefeye, ss.91-106, Ankara: YYÜ Sos. Bil. Enst. Yayınları.

- **Sürelî yayınlar (Gazete ve Dergiler):**

- Yazar Soyadı, Adı (Baskı Yılı). Makalenin adı. Sürelî Yayının Adı, Cilt, Sayı, Sayfalar.
- Gurbetoğlu, Ali (2007). II. Meşrutiyet Dönemi Çocuk Dergilerinde Çocukluk Anlayışı. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi, C.40, S.2, ss.63-92.

- **Online dokümanlar:**

- Yazar Soyadı, Adı (Yayın Yılı). Çalışmanın adı. Web adresi, alındığı tarih (gün, ay, yıl).
- Ergün, Mustafa (1998). Hasan-âli Yücel'in Eğitim ve Kültür Politikası.
<http://www.egitim.aku.edu.tr/ergun2.htm> (Erişim tarihi; 15.03.2018)

- **Online sürelî yayınlar:**

- Yazar Soyadı, Adı (Yayın Yılı). Makalenin adı. Sürelî Yayının Adı, Cilt, Sayı, Sayfalar. Web adresi, alındığı tarih (gün, ay, yıl).
- Gurbetoğlu, Ali (2007). II. Meşrutiyet Dönemi Çocuk Dergilerinde Ahlak Eğitimi ve Ahlaki Değerler (1908–1918), Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi. C.IV, S.I, ss. 81-101,
<http://efdergi.yyu.edu.tr> (Erişim tarihi: 15.03.2018)